

خواب است
پروانه
پای شمع

هایکو و فتوها بک

Haiku & Photo Haiku

سید محسن مرتضوی میلانی

سرشناسه: مرتضوی میلانی، سیدمحسن، ۱۳۲۵ -
 عنوان و نام پدیدآور: خواب است پروانه پای شمع: هایکو و فتوهایکو =
 Haiku & photohaiku / سیدمحسن مرتضوی میلانی.
 مشخصات نشر: تهران: نشر گوی، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۱۳۶ ص.: مصور (رنگی).
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۳۵-۰۲-۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴
 موضوع: Persian poetry -- 20th century
 موضوع: هایکو، شعر فارسی
 موضوع: Haiku, Persian
 رده بندی: ۱۳۹۷ خ/۲۳۷ ر/ ۳۶۱ PIR
 رده بندی: یونیسکو ۱/۶
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۷۶۷۵

خواب است، پروانه، پای هایکو، فتوهایکو

شاعر: سیدمحسن مرتضوی میلانی

ناشر: نشر گوی

صفحه آرای: شیرین گوگانی

طراح جلد: محمدباقر جاوید

طراح لوگوی قاصدک‌ها: حسین صدیق نجاتی

ملیله دوزی: بانو شمسیه بزرگی اقدم

نوبت چاپ: اول ۴۸۰۰ نسخه

سال چاپ: بهار ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۳۵-۰۲-۸

شمارگان: ۱۰۰۰

چاپ و صحافی: طرح و نقش

کلیه حقوق این اثر محفوظ و متعلق به سراینده می‌باشد. هیچ بخشی از این کتاب، بدون اجازه‌ی کتبی سراینده قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی، از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و سی‌دی نمی‌باشد.

info@ghasedakseries.ir

تلفن: ۴۴۹۸۶۱۷۰

ترس مرا تنها از ندانستن نیست،
ترس مرا از ندانستنِ ندانستن،
و تو هم دانایی است.

دیباچه

هائیکو شعر کوتاه ژاپنی با هفده هجا و سه خط^۱، امروزه رایج‌ترین نوع شعر در جهان است. وجود انجمن‌های هائیکو در بسیاری از کشورها مؤید این امر است. در کشور ما نیز وجود کارهای متعدد در این زمینه نشانگر علاقه ایرانی‌ها به این نوع شعر است.

هائیکو حاصل تأمل و سحر غمیه نیم‌گفته‌ای فشرده است که با بکارگیری تصویر برگرفته از مشاهده دقیق یک لحظه و درک فوری از آن، خواننده را دعوت به مشارکت می‌کند. ماتسو باشو^۲ مشهورترین استاد هائیکوسرای ژاپن می‌گردد. یاد گرفتن همه چیز، چیزی هست؟». خواننده برای یافتن حقیقت پشت کلمات برای لحظاتی، خود نویسنده می‌شود. یکی از نکاتی که به هائیکو ارزش

۱. امروزه نوشتن هائیکو در سه خط بدون رعایت هفده هجا در زبان انگلیسی و سایر زبان‌ها پذیرفته شده است.

۲. Matsuo Kinsaku (1644-94) او بعداً به پاس درختی که توسط یکی از شاگردانش به او هدیه شده بود اسمش را به Matsuo Basho تغییر داد.

داده و به جذابیت آن می‌افزاید، لزوم مشارکت فعال خواننده است. با وجود کوتاهی، هایکو لحظه‌ای شکل گرفته از آگاهی و احساس را در تصویری ساده ارائه می‌کند، لحظه‌ای متبلور برگرفته از گذر زمان که جذاب و دل‌انگیز است.

از ویژگی‌های بارز هایکو سادگی و روانی آن و نیز نداشتن وزن و قافیه است. هایکو همواره عنصری از طبیعت را در خود دارد. هایکونما را در دانش بلکه از مشاهده و تجربه در لحظه حاضر نوشته می‌شود. درک و بخشش هایکو، ملموس، عینی و واقعی بودن آن است. هایکو به دو بخش تقسیم می‌شود و نباید به شکل جمله‌ای کامل نوشته شود. پس اول بیان وضع و حالت و مشاهده، و بخش دوم، درک و برداشت حاصل از آن مشاهده است.

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های هایکو که باید مورد توجه قرار نگرفته اثرگذاری ژرف آن است.

آنتوان چخوف نویسنده روسی می‌گوید: «به من یک ماه می‌درخشید، درخشش تلالو نور را در شیشه شکسته‌ای انسانم دهید» و این کاری است که یک هایکو خوب انجام می‌دهد.

استفاده از واژه فصل از الزامات اساسی هایکونویسی در ژاپن است، ولی بنا به دلایلی در هایکوهای نوشته شده در سایر کشورها از واژه فصل استفاده نشده است. در سال ۲۰۰۰ بزرگ‌ترین گروه هایکو در ژاپن بیانیه‌ای را به تصویب رسانید که در هایکوهای غیرژاپنی استفاده از واژه فصل الزامی نباشد.^۳

لازم است بدانیم هایکو شعری است که باید با صدای بلند خوانده شود. این بهترین راه برای بازگشت به لحظه‌ای است که مشاهده و الهام در آن شکل گرفته است. مهم‌تر این که هایکو، احساس همبستگی و پیوند عمیق با تک‌تک موجودات را القاء می‌کند.

هایکو با متمرکز نمودن حواس به طبیعت فرد را از نگرانی و افکار منفی‌رهایی می‌بخشد، و با پاسداری از لحظه‌ها و روزها که در گذر زمان برای همیشه از دست می‌رود تمرکز است با نگاهی کاملاً نو به جهان هستی، لذت بردن و برخورداری از موهبت زندگی را فراهم سازد. خواندن و نوشتن هایکو فرد را به تفکر، مشاهده و تأملی ژرف وامی‌دارد. این مشاهده و تأملی‌وقفه به جزئیات می‌تواند وسیله پرورش و رشد فکری ویر منشاء

3. Shiki Salon of Matsuyama University

روشن‌بینی و آگاهی گردد. و مهم‌تر این‌که این نوع دقت، تمرکز و ممارست فرصتی را برای نگاه نویسنده و خواننده به ژرفای نفس خویش و نیز جهان هستی فراهم می‌آورد که می‌تواند منجر به دیداری و خودآگاهی و شکوفایی زندگی شود.

هایکو دقت و ژرف‌اندیشی در حقایق عالم و دوری از برخی عادت‌های رداننده قادر است فضای آرامی را در زندگی فرد ایجاد نماید. هایکو به ما نشان می‌دهد و ارسای عمیق هر محیطی با نگاهی نو، هر لحظه تازه‌ای را می‌تواند شگفت‌انگیز باشد. این نوع شعر به دلیل ایجاز و اثبات‌شده و نیز ضرورت بکارگیری تأمل و ژرف‌اندیشی خاص از طرف نویسنده و دقت و تمرکز خواننده می‌تواند زمینه‌ساز خلاقیت، آگاهی، پیشرفت هنر و اخلاق و علم در جامعه شده و در کیفیت زندگی افراد اثرگذار باشد. هایکونویسی و هایکوخوانی با تقویت دقت و باریک‌بینی می‌تواند روی رفتار فردی و روابط اجتماعی نیز اثرگذار باشد.

خواندن و نوشتن هایکو راهی برای رسیدن به درکی عمیق‌تر از هستی است که هرکسی می‌تواند در جهت کاهش شتاب‌زدگی در زندگی و آشکار نمودن شکوه لحظه‌های عادی از آن استفاده نماید.

اخیراً تلویزیون ژاپن (NHK WORLD-TV-JAPAN) در برنامه‌ای با عنوان Haiku Masters هنری را با نام فتوهایکو معرفی نموده که در آن هایکو، با عکس همراه است. با توجه به این که عکس‌ها تنها یک لحظه گذرا را ثبت می‌کنند. فتوهایکو هنری نوظهور، عینی و ادبی است. عکاسی و هایکو را به هم پیوند می‌دهد. شایان ذکر است که هایکو نباید توضیح عکس باشد، بلکه در فتوهایکو، هایکو ژرف‌نمایی از و تفوت را به عکس می‌بخشد. به علاوه، هدف از تلفیق هایکو با عکس دادن بعدی نو و بالا بردن اثربخشی مشترک آنها، با بیان حس‌هایی است که در عکس قابل مشاهده نیستند. در این برنامه فتوهایکوهای دریا، پس از داوری و پذیرفته شدن در گالری و آرشیو فتوهایکو به نمایش گذاشته می‌شود. اخیراً گالری هایکو نیز در این برنامه راه‌اندازی شده است.

در این مجموعه، علاوه بر هایکو تعدادی فتوهایکو نیز از سراینده ارائه گردیده است. برخی از این هایکو با فتوهایکوها ممکن است بنا به دلایلی، با تعریف هایکو و فتوهایکری ژاپنی منطبق نباشد.

در خاتمه لازم می‌دانم از همسر من که بدون شکیبایی و همکاری ایشان این کار ممکن نمی‌شد و از یاری دوست گران‌قدرم استاد عزیز رضایی و از همکاری صادقانه آقای محمد گوگانی و شش‌گویی در به چاپ رسیدن این اثر و نیز از آقای علی حامد حق‌دوست برای در اختیار گذاشتن عکس دختر قالی‌باف و خانم شیرین کرگانی برای صفحه‌آرایی صمیمانه تشکر کنم.

امیدوارم استادان و خوانندگان بزرگوار بنده را از نکته‌نظرها و لطف راهنمایی خویش بی‌نصیب نفرمایند.